

HOFBAUER KELEMEN MÁRIA

HAGIOGRAPHIAI VÁZLAT, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MEGBOLDOGULT VISZONYAIRA A MAGYAR NEMZETHEZ.

Kutatók: A nyomtatásban meglevők közül legrégebb talán a megváltórendű Tannoja Antal Mária ily című munkája: „Della vita ed Instituto di S. Altonso Maria de Liguori Vescovo di S. Agata de'Goti, Torino 1857.“ mely négy kötetből áll és Hofbauer életére nézve igen fontos adatokat szolgáltat, e mű már angol s francia nyelvre is lefordított. — Ujabb a Brunner-féle „Clemens Maria Hoffbauer und seine Zeit; Miniaturen zur Kirchengeschichte von 1780 bis 1790.“ Bécsben 1858. — Továbbá „Ein Gnadenleben“ című alkalmi beszéd, melyet Staffler József atya a bécsi jézusrendű collegium tagja tartott 1862-ki nov. 5-én mint a mely napon Hofbauer hantjai a máriaenzersdorfi temetőből, a hol odáig nyugodtak, a redemptoristák Bécsben levő templomába átvitették. — A boldoggá nyilatkoztatási kereset alkalmából megjelentek: „Leben des Dieners Gottes P. Clem. M. Hofbauer, Generalvikar der Congregation des allerheiligsten Erlösers ausser Italien“ írta Haringer Mihály szintén megváltórendű atya, és ugyane szerzőtől egy rövidebb művecske „Der Selig- und Heiligsprechungsprocess des Dieners Gottes C. M. Hofbauer“ mind a kettő 1864-ből. — Említendő még a bibornok, előbb la rochelle-i püspök Villedcourt Kelemen ¹⁾ tavaly megjelent, és pápa ő szentségének felajánlott

¹⁾ A bibornok, ki jelenleg már 80 esztendő, egypár évtizeddel ezelőtt azon levél által lön ismeretessé, melyet Voigt János, VII. Gergely Pápa védőjéhez intézett s melyben felszólítá, legyen katolikussá, miután az ide vonatkozó „Hildebrand als Gregor VII. und sein Zeitalter“ Weimar 1815 és 1846 című munkájában már annyi elfogultságot tanusított volna. — Voigt erre meglehetősen durván felelt.

munkája „Vie et institut de St. Alphonse Marie de Liguori“ Tournai Castermannál 1864. mint a melynek harmadik kötete 210, 363 és k. l. igen becses adatokat tartalmaz Hofbauer életére nézve. — Szerzője jóváhagyásával nem sokára e műnek német fordítása is meg fog jelenni. — Végteére „Vindobonensis causa beatificationis servi Dei Joannis Clementis Mariae Hoffbauer olim vicarii generalis congregationis Ssmi Redemptoris,“ Viennae 1863. — A kéziratok közül megemlítjük Sabelli János redemptorista atyáét, ki Hofbauernek Bécsben titkára volt, és kinek iratai igen sok, nagyon becses és fontos adatot tartalmaznak, és az ugyane rendü Pajalich Bertalan jegyzeteit, melyek Hofbauer életének utolsó négy évéről tudósítanak.

„Qui contra Ecclesiam suam inferorum portas nunquam praevalituras edixit Christus Dominus, quoties ad eam concutiendam ac turbendam perditii homines exorti sunt, strenuos continuo viros excitavit, qui sanctitate et doctrina, duplici quasi muniti gladio eorum audaciam frangerent, impetum viresque retardarent“ — így kezdődik dicsőségesen uralkodó IX. Pius pápának a múlt évi augusztushó 2-kán Canisius Péter boldoggá avattatása ügyében kiadott brévéje. — Ezek nem különben mint folytatólagos szavai: „Vindobonam dein quum pervenisset, deplorare coactus est multa et gravia inflictia ab haereticis Religioni vulnera; depravatos quippe offendit populi mores, collapsam ecclesiasticorum virorum disciplinam, neglectum templorum cultum, intermissum Sacramentorum usum, oppida pleraque suis orbata Pastoribus, quibus malis ut mederetur, tum voce tum exemplo, cuius maxima solet esse ad persvadendum vis plurima laboravit“ — eszünkbe juttatnak egy más férfit, kinek e földöni működése számtalan pontban találkozik Canisiuséval. Mindketten az Isten országa terjesztésének szentelték egész életüket, mindketten eme dicsőséges törekvésükben számtalan bajon és viszályon mentek keresztül, vissza nem riadva soha még a legnehezebb,

némelykor majdnem lehetetlennek látszó feladatoktól sem; — mindketten hazánk legközvetlenebb közelében működtek, sőt az egyik számos hazánkfíával is, különféle, nem ritkán igen szoros érintkezésben állottak.

De ideje már hogy ez utóbbit megnevezzük: a megváltórendü *Hofbauer Kelemen Mária* atyát értjük, kinek a következőben, habár csak vázlatos életleírását adni szándékozunk.

Hofbauer 1751-ben született december 26-kán Morvaországban a Znaim melletti Taszwitz nevű faluban. — Akkor tájban egész Morvaország csak egy érsekséget képeze, egész 1777-ig, mely esztendőben a brünni püspökség megalapított. — Hofbauer tehát egészen a fenemlített évig az olműtzi érsekséghez tartozott.

Szülei szegény sorsuak valának; annál nagyobb abbeli érdemük, hogy gyermekeiket igen vallásos nevelésben részesíték; milyen volt az, eléggé kitűnik anyjának egyik szokásából, melyről Hofbauer még élete alkonyán igen gyakrau és igen szívesen megemlékezett: ha a kis fiu az egész héten át jól viselte magát, akkor jutalma abban állott, hogy szombaton megenyedtetett neki édes anyjával a bold. szüz tiszteletére bőjtölhetni, és a reggelire való néhány filléreit a még szegényebbek közé elosztani.

Hogy ily anya keze alatt az isteni félelem és a minden jóra való hajlam magva mélyen hintetett a gyermek fogékony szívébe, nem csoda; — de a felserdült ifju is hű maradt életének eme legelső üdvös irányához, és pappá lenni titkos, de egyetlen és forró vágya volt mindig.

Az isteni malaszt sokféleképen nyilvánul: vannak, kiknek minden kívánatuk oly könnyen és sebesen teljesül, mint a mily könnyen és sebesen fejükben támadtak; de vannak mások, — s nem ritkán ezek a választottak — kiknek a gondviselés mintegy ellenségképen számtalan akadályt gördít utjokba, egészen más, ellenkező irányban terelve őket, mint a merre lelkületük

iránya, hajlamai s vágyai vonzanák, míg végtére hosszú küzdés és számtalan baj után eléreti velük a régen óhajtott célt. — Így gyakorolja bajnokait a gondviselés, így vezeti őket a türelem, a bátorság és kitartás az örök üdvözülés göröngyös utjain oly szükséges erényeivel; — de másrészt ily bánásmód által a legnagyobb jót teszi velök, mert csak a küzdőnek van érdeme, ha eléri a célt, és jutalma édes!

Hofbauer az utóbbiak közé tartozott, soká kelle küzdenie, míg célját elérheté, de ő soha sem veszté azt szem elől, és egész bizalmát az Isten kegyelmébe helyezve, minden időben, minden körülmények közt az oltárra szegzé, oda irányzá tekintetét.

Korán veszté atyját, és a különben is korlátolt sorsu családnak körülményei ilyképen csak még szomorubb arcot öltöttek; ez alkalommal meg kell, hogy említsük lelkes anyjának egy szózatát, mely szívének irányára újabb fényes világosságot vet: kézenfogva az elárvult gyermekeket a falon lévő feszület elé állítá e szavakkal: „ez leend ezentul atyád és ápolód, vigyázz és légy rajta, hogy azon uton haladj, mely tetszős előtte!“

Hogy a fiu ilyen viszonyok közt nem szentelheté magát azon komoly tudományoknak, melyek az óhajtott életpályának főfeltételei, magától értetődik; körülményeinek jobban megfelelő alkalmazást kelle keresnie, és valóban 15 éves korában egy znaimi Dobsch nevezetü pékmester házánál látjuk őt inaskodni, és későbbben mint legény dolgozni.

Most egy lépéssel közeledett szívének titkos vágya teljesüléséhez: akkortáiban a premontrei rend nem messze Znaim városához egy igen hires Bruck ¹⁾ nevezetü kolostort birt, oda törekedett a házipék állomására, melyet szerencsésen elérve, egy ideig közmegelégedésre kezelt, míg egyszer adandó alkalommal nekibátorod-

¹⁾ Lásd Wolny Gergely ily czimü munkáját: Die Markgrafschaft Mähren, topographisch, statistisch und historisch geschildert, Brünn 1837. III. 122. l.

ván a kolostor apátja előtt szívét kitárta: miszerint egyedüli óhaja és vágya a megkivántató tanulmányokat végezni és pappá lenni. — Az apát nem idegenkedett az ifju kívánatainak teljesítésétől, s ennek megkönnyebbitése kedvéért minden teendői alól felmentette, egyedül az asztalterítést téve kötelességévé, hogy így annál több időt fordíthasson a tanulásra, minek következtében Hofbauer valóban legjobb sikerrel végezte a klastromban meglevő latin iskolákat.

Itteni tartózkodása idejéből egy jó mondata van fentartva: Bruckban akkor mint tagja és papja a premontrai rendnek, melybe 1772-ben belépett, 1774-ben téve le fogadalmait, előbbi iskolatársa is tartózkodott, Jahn János a későbbben oly ismeretessé lett orientalista, ki, szerencsésebb körülmények közt már régen bevégezte volt iskoláit, és már azon tüzetesb tanulmányokba is ereszkedett, melyek későbbi hírének alapját tevék. — Jahn e szegény, hátramaradott Hofbauert nem ritkán gunyoros élceinek tárgyává választá, s ily esetben történt, hogy ez utóbbi hozzá, ki némileg olvasottságával látszott kérkedni, e szavakat intézé: „Ne olvasson az ur annyit, inkább többet imádkozzék, különben csak is a pokol kezére jut!”

A brucki iskolák fájdalom csak négy osztályból állottak, mely tanfolyam után Hofbauer csak Znaimban vagy Olmützben folytathatta volna tanulmányait. — És valóban 1776-ban látjuk őt Bruckot odahagyni; de lehet, hogy anyagi viszonyai nem engedték meg a saját költségén való tartózkodást az említett városok egyikében, vagy hogy egy régebbi terv ujjalag feltámadt elméjében: Hofbauer most a Mühlfrauen¹⁾ nevű, Znaim tájékán fekvő bucsuhelyen egy kis kunyhót épít magának azon szándékkal, hogy ezentúl mint remete élje napjait, egyedül az Isten szolgálatának és dicsőségének szentelve azokat.

¹⁾ Wolny III. 397. l.

Itten két évet töltött. — Akkor hangzottak át először Ausztriába a francia encyclopaedistáknak a legkülönfélébb irtügyek alatt minden positiv vallásosság és ennek intézményei s szüleményei ellen irányult tanai; — illetékes helyről támogattatva e tanok Ausztriában bőséges tért leltek experimentumokra, azaz felforgatásokra, s ennek következménye lőn, hogy számtalan kolostoron kívül, mely áldozatul esett, mindazon remetéknek is, kik akkortáiban az osztrák birodalom határain belül éltek, oda kellett hagyniok menhelyeiket és más állapotot választaniok, „melyben munka által szolgálják a közjót.“ — Schneller „Österreichs Einfluss auf Deutschland und Europa seit der Reformation bis zu den Revolutionen unserer Tage. Stuttgart, 1829.“ czimű munkájában (II. 248. l.) e korszakot igen helyesen körülbelül ekként jellemzi: Europa 1780—1790-ig a haladás tulajdonképeni korszakát élte, melyről az egész század későbbben a haladás korszakának elneveztetett. — Haladás volt a jelszó az uralkodóknál, nem különben mint a népeknél. — A fenálló viszonyok s körülmények helyes és helytelen módon történő kutatása, megítélése és leírása, mindazok visszavezetése történelmi alapjukra és bölcséleti elemökre jellemzi ez időt, mely az eszmék surlódását valóban mintegy előidézte, különösen kedvezvén azoknak ilymódoni tisztításának: — akkor virágzott II. József jóakaratu absolutismusa, II. Katalin szellemdús despotismusa és II. Frigyes lángeszű katonai uralkodása, másrészt Amerikából köztársasági eszmék hangzottak át, demokratiai nézetek vergődtek fel, és a képviseleti államrendszer mindinkább népszerűvé lett. — A szellemek illetén forrongása csak az első kis lendítést várta, hogy forradalomná váljék, s midőn a fekvése és erkölcsi befolyása által kitünő Franciaország megtevé az első lépést, csakhamar beállott az általános felforgatás és részbeni megújulás, minden rázkódtatásával, minden veszélyeivel, innen datálódván új, ha mindjárt ritkán is helyes

— eszmék, új elvek, új nézetek, új törekvések, szóval a világtörténelem egyik új korszaka!

Ekként, a mint említettük csendes menhelyéből kizavartatva Hofbauer Bécsbe ment, és ottan mesterségét gyakorolva, élete egy ideig nyugodtan folyt; az üzlet, melyben dolgozott, maig fenáll a Johannisgasse és Seilerstätte nevű utcák sarkán, a „vas-körte“ czég alatt.

A kinek a gondviselés nagy czélt, nagy feladatot tűzött ki, azt úgy vezeti, hogy szüntelenül, minden perczen, minden pillanatban annak befolyása alatt álljon; — nem képes az semmit tenni, a nélkül, hogy oda ne tekintsen, mi életének vezéreszméje. — Ugy volt Hofbauer is; megint kivetve az élet zajos tengerébe, kitéve a világ csábjainak, és a kenyérkeresés lelketlő foglalkozásai közepett egy eszmének köszönhető lelkének rugékony-ságát, és odairányult minden gondolata, minden tette. — Innen magyarázható, hogy ő, a péklegény, szűkkorlátu anyagi tehetségei daczára nem rettent vissza egy Rómába való utazásnak terve elől sem; sőt hogy azt ki is vitte, magával hozva a katholicismus központjából hitének újolagos megerősítését és csak üdvösre törekvő akaratának hathatós serkentését. — Útitársa volt egy Kunzmann Péter nevű péklegény, ki Bécsben ugyanegy mesternél dolgozott vele. — Midőn nem sokára reá 1782-ben másodsor Romába vándoroltak, egyetértve abban állapodtak meg, hogy az akkori tivoli-i püspök msgre Chiaramonti-tól (1782—1784.) ki későbbben 1799. mint VII. Pius az egyház feje lőn, engedélyt kérjenek, az ő megyéjében remetelakot építhetni maguknak. — A püspök szívesen adá az engedélyt, s még remete ruháit maga megáldotta ¹⁾. De már félév mulva megint Bécsben látjuk őt, ki oda azon erős szándékkal érkezett vissza, hogy a Bruckban kezdett, de később-

¹⁾ Úgy látszik Chiaramonti volt az, ki Hofbauernak, a ki különben Jánosra volt keresztelve ancyrai Kelemen nevét, valamint Kunzmannak az Emanuel nevet adta. — Hofbauer a Kelemen nevet későbbben kegyeletből megtartotta.

ben a kényszerítő körülmények miatt félbenhagyott tanulmányokat már most folytassa, és Isten segítségével be is végezze.

Igy az életpálya választása nem ritkán a pillanat műve, — az utolsó pillanaté, melyben a tűzpróbák sikeres kiállása után az isteni kegyelem leereszkedik választottjára.

Hofbauert Istenben helyezett erős bizalma nem csalá meg, jótékony emberek lehetségessé tették neki tanulmányait folytatni, melyeket 1784-ben szerencsésen be is végzett. — Most theológiát kellett volna hallgatnia, de hol? Ausztriában az akkor divó eszmék és nézetek, valamint az alkalmazásban lévő tanítási és tanulási rendszer kevés vonzó erővel bírhattak oly tisztahitű és vallásához oly mélyen ragaszkodó katolikus előtt, mint a milyen Hofbauer volt. — E határozatlanságban ismét Rómára irányzá tekintetét, és ismét útnak indult a szent város felé, szíve sugallata szerint célját már most elérendő.

Útitársa ez alkalommal egy bizonyos Hübl volt, kivel nem régen barátságot kötött, s ki későbbben egészen haláláig híu kísézője maradt neki, osztozkodván lelkiismeretesen bajaiban, nélkülözéseiben, de apostoli életének örömeiben s érdemeiben is. — Hofbauer erősen el volt tökéelve Rómában a theológiát végezni s aztán pappá szenteltetni magát, nem úgy Hübl, ki cél és terv nélkül csak Hofbauer iránti barátságából vett részt az utazásban, Istenre hagyván sorsának eldöntését, mi csakhamar mind a kettőre nézve történt, és pedig következendőképen.

Nem tudva, mit kezdjenek, elhatározták volt, hogy Rómába érkeztek után való első reggelen azon templomba menendének, melynek harangszavát legelőször hallandják. — Igy a San Giuliano templomba jutva, csakhamar észrevették, hogy valami szerzetféle papitársulatnak templomába vannak. — Egy eziránt megkérdezett gyermek Hofbauernek így felelt: „Ezek a

legszentebb Megváltóról nevezett papok, és ön is olyan lesz," ezen adatot Hübl későbbben nem egyszer beszélt el.

E percztől fogva Hofbauer el volt határozva: mindjárt másnap felvétetét magát a társulatba, példáját követve Hübl is, és a szent fogadalmak letévése után mindketten Frosignoneba küldettek, hogy ott a jövőbeli rendeltetésükhez szükséges theologiai ismereteket megszerezzék.

Mondják, hogy Liguori sz. Alfonz nagyon örült, midőn híret vevé, hogy két német belépett a társaságba, jósolva, hogy e kettő a társaság nagy dicsőségére leend, és hogy majdan az alpeseken túl is hathatósan fogják előmozdítani annak terjesztését.

Végtevére, életének 35-ik évében történt, mit zsenge korától fogva epedezve óhajtott: 1786-ban pappá szenteltetett Veroliban, együtt Hübl barátjával; nem sokára azután mind a ketten Kurlandba küldettek, ahol számos katolikus német már régóta papok hiánya miatt nélkülözé a vallás vigaszait. — De az Úr másképen rendelkezett hí szolgáival. — Midőn Varsón keresztül utaztukban magukat kötelességük szerint az ottani apostoli nuntius msgré Saluzzo-nál, ki egyszersmind az orosz czárnál is meg volt bizva, bemutatták, ez, ki a rend tagjainak szent buzgalmát ismerte, és azon nézetben volt, hogy működésük Varsóban nem kevésbé szükséges és nem kevesebb gyümölcsöt ígérő, mint másutt, visszatartóztatá őket, minek következtében Hofbauer 1786-tól egészen 1808-ig kevés kivétellel folyvást Varsóban működött ¹⁾ — 22 esztendő, melyekhez a legnagyobb fáradalmak, viszályok, sanyargattatások és nélkülözések, de a legnagyobb érdemek emléke is fűződik.

Ezen idő alatt több utazásokat kelle tennie mint a rend az alpeseken inneni főnök-helyettese; — így többször jött Franciaországba, 14-szer Rómába; 1804 —

¹⁾ Akkor Lengyelországban az utolsó király uralkodott, Poniatowski II. Szaniszló 1794-ig.

1806-ig folytonosan Németországban tartózkodott, ennek délnyugati részében több kevesebb sikerrel rendházakat alapítva, úgy p. az augsburgmegyei Babenhausenban, egy másikat Schaffhausen tájékán, egy harmadikat az akkor a konstanzi, most a freiburgi megyéhez tartozó Trybergben. — Mindemellett főfigyelmét mindig a varsói rendházra fordítá, a szegények és elhagyottak támasza és ápolója, az árváknak atyja, a tévelygőknek buzgó tanítója lévén. — Innen is, hogy küldetése eredeti céljának elégtétessek, Kurlandba hitküldéreket menesztett, kik Mietauban letelepedvén, ott kiüzetésükig, határozatosan és a legjobb sikerrel működtek.

Igy bekövetkezett az 1808-ki év. — A varsói congregatio nem örvendett ugyan soha tökéletes békének, egyes alkalmatlankodások és zaklatások mint a napot elborító sötét felhők fel-feltünedeztek, de mindannyiszor el is vonultak, az atyák Isten akaratában megnyugodva mindent türttek, mindent szenvedtek felebarátjaikért, kiket tanítani, vezetni, kiket testileg és lelkileg boldogítani, annyi szükség és annyi alkalom vala Varsóban. Az akkori véstteljes nyugtalan időben az ország sokszor változtatá uralkodóit, úgy 1805-ben a porosz királyé lett, és a rendnek ellenségei már bekövetkezettnek hitték a napot, hogy ellene fellépjenek, biztosan számítva a porosz, ugymint protestans kormány segélyére. — De csalódtak, az „*audiatur et altera pars*“ annyi tekintélyvel birt a kormány előtt, hogy külön bizottmány neveztetett ki a tényálladék megvizsgálására, mely ámbár csupán csak protestansokból állott, mégis úgy véleményezett, hogy semmi törvényellenes avagy megteddendő nem találtatott. — Ezen és egyéb hasonló eseteknél fogva el lehet mondani, hogy a porosz kormány általában igen igazságosan, sőt jóakarattal is viselte magát a társaság irányában. — A francziáknak vala fentartva, reá mérni a végcsapást.

Hú szövetségésük III. Ákos szász király 1806-ban varsói herczegnek kikiáltatott; — azaz, nevea latt a fran-

czia császár kezdett uralkodni. — A társaság ellenségei örömet fogadták a dolgok új rendjét: a francia birodalomban divó eszmék remélniök engedék, hogy terveik a gyűlölt bennoniták ¹⁾ ellen valahára valósulandának. — És most fájdalom nem csalódtak, az új kormány „a haladott kor igényei szerint“ már egyéb tartományaiban is eltörölt számtalan kolostort, javait a mennyire azokkal birtak, természetesen szintén azon igények szerint elkobozván. — A bennoniták ugyan nem voltak gazdagok, de példás életmódjuk, és a szenvedők, szegények és elhagyottak körüli fáradhatlan tettdús működésük tetemes befolyást szerzett volt a rendnek az egész nép, és nem csak ennek alsóbb osztályai felett. — Ez a kormánynak szintén nem tetszett, nem csoda tehát, hogy a társaság ellenségei szabadon és korlátlanul áskálódhattak ellene, sőt ebbeli működésük a kormány titkos szándékaival láthatólag találkozott.

Néhány héttel pünkösöd után 1808-ban megérlelt a társaság kiűzetésének terve; azon tekervényes út, melyen ez történt, ama mély titok, melyben az egész ügy az utolsó perczig tartatott, és azon számtalan csendbiztosítási rendszabály, melyet kivitelének alkalmával szükségesnek vélt, eléggé bizonyítják, miszerint a kormány igen jól tudta, hogy igazságtalanul cselekszik, és hogy az általánosan tisztelt atyák kiűzése által sértőleg érinti a népnek leggyen gédebb oldalát. — A kitűzött napon, midőn a nép épen igen számosan szent beszédre egybe volt gyűlve a templomban, ennek ajtai váratlanul katonák által el lőnek zárva, kik mindenkit be-, de senkit ki nem eresztettek. — A körüllevő utczák- és térekkel ugyanez történt, magában a klastromban pedig egy rendőrségi bizottmány jelent meg, mely az atyákat az ebédelőben összegyűjté és velük a számüzési rendeletet udvariasan ugyan, de „minden ellenmondás avagy felebbezés kirekesztésével“ tudatá, rögtöni elutazásra felszó-

¹⁾ Így hitták a társaságot Varsóban, mivel Msgr Saluzzo letelepedésekor a sz. Bennóról nevezett templomot rendelkezésére bocsátá.

litva őket. — Az atyák, kik egy jóakaratu hivatalnok által már előlegesen a nekik szánt csapásról tudósítva voltak, s így elkészülhettek, e felszólításnak szó nélkül engedtek, a már készen álló kocsikat elfoglalták és erős fedezet alatt még azon órában Poroszország felé indultak, a hol Küsztrin várába vitettek.

Ez alkalommal egy adatot kell, hogy említsünk, mely ujlag bizonyítja, mily különösek némelykor a gondviselés utjai, melyekre nézve emberi ész, emberi számítás és előrelátás puszta, értelemnélküli szókká, vaksággá enyésznek.

Azon hivatalnokok közül kik a számüzési rendelet kivitele körül működtek, egy fiatal protestans is volt, Werner Z. Frigyes, akkor már jó hírű, széles körökben ismert és kedvelt költő ¹⁾. — Ki gondolta volna, hogy e fiatal ember egy év múlva (1809.) Rómában a kath. vallásra térend vissza, és hogy 1814-ben július 16. életének 46. évében Aschaffenburgban Dalberg suffraganeusa, Kolborn által felszenteltetvén, még azon évben Bécsbe jövend mint pap, hogy ottan Hofbauernak egészen halálig hű és kedvelt barátja és gyónófia leend, és hogy későbbben maga is azon rendbe lépend, melynek kiüzésén jelenleg hivatalosan működött? ²⁾ — csak az tudhatta, ki úgy határozta volt, hogy az igénytelen péklegény, kit 1776-ban s még későbbben is Bécsben senki sem ismert, 1808-ban visszatérend oda mint főnök-helyettese egy akkor Olaszországban már szép virulásnak indult rendnek, és hogy élete alkonyán ugyane rendnek Bécsben alapítandja meg maig tenálló házáat, így érve el életének legfőbb, egyedüli célját, — csak az tudhatta mondjuk, ki az em-

¹⁾ Művei közül említjük: Die Söhne des Thales, Berlin, 1803. 3. kiad. 1823. Das Kreuz an der Ostsee, u. o. 1807; Attila, u. o. 1809. Kriegslied für die zum heil. Krieg verbundeten Heere, Frankf. 1813. sat. — ²⁾ Tán nem lesz érdektelen tudni, hogy Werner huzamosb ideig az akkor Bécsben levő sz. Ágostonról nevezett sarutlan barátok házában lakott, hol most a cs. k. felsőbb papnevelési intézet van. — E sorok írója, ki ez intézetnek jelenleg első igazgatója, biztos úton megtudta, hogy Werner az első emeleten a 47. számú szobát birta, melyben mostanában történetesen egy magyar tag, Sz. J. rozsnyói szerep lakik. Werner a redemptorista rendet későbbben megint odahagyá.

berek élete s körülményei felett uralkodik, kinek kezeiben eszközök vagyunk, gyengék, erőtlenek, ki a nemzetek apostola szerint „infirmamundi elegit, ut confundat fortia.“

A számüzött atyák Küsztrinben meglehetősen jó bánásmódban részesültek, igénytelen fellépésük és tetetés nélküli jószívűségük ott is csakhamar meghódítá számukra a különben tisztán protestans népség érzületét, úgy, hogy a porosz kormány egypár hónap mulva jónak látta, őket onnan és egyáltalában birodalomból távolítani. Szabadon bocsáttattak, de ez csak fájdalmat okozott nekik, mivel most elválniok kelle egymástól, minthogy a rend Olaszországon kívül sehol sem lévén elismerve, nem volt hely, a hol egyetemben élhettek volna. — Hofbauer akkor elhatározá magát lakhelyét *Bécsbe* tenni át, részint mivel onnan legkönnyebb volt az elszélyedt tagok működését igazgatni, részint mivel már most elérkezettnek gondolta az időt, kedvencz terve: a megváltó-társaság Ausztriában való letelepedésének érdekében működni.

Itten eleinte igen nagy visszavonultságban élt, egyfelül az 1809-ki háborus esztendő nyilvános működésnek nem kedvezett, másfelül pedig az okosság parancsolá, hogy az akkor Bécsben is hatalmaskodó francziák elől, kik idáig mindenütt a rend kérlelhetlen ellenségeinek bizonyultak, rejtőzkedjék. Nyilvánosan csak akkor kezdett fellépni, midőn az akkori bécsi érsek gróf Hohenwarth őt az olasz (minorita) templom rectorának Don Virgineo halála után e helyre ideiglenesen kinevezé. — Ez állomásban is jó ideig csak kevesen tudták nevét, de az „olasz templom jámbor papjának“ hire csakhamar eltölté az egész várost. — Itt egészen 1813-ig maradt, mely esztendőben az érsek őt az Orsolya-szűzek gyóntatójává és templomuk igazgatójává kinevezé. — Mint ilyen, Merici sz. Angela e rend alapítójának ünnepén kezdé meg hivatalos működését, s az ünnep után következő vasárnapon tartá első szent beszédét e

templomban, melynek szószékéről ezentúl egész haláláig szakadatlanul hallatá isteni télelemre intő szavát. — Tevékenysége ez új állomásban csakhamar igen széles és áldásdús lőn. — Minden rangu és rendű emberek tödultak szent beszédeire s gyóntató székéhez. — Fel-tűnő a tudósok, költők és művészek ama számos csoportozata, kiket annyira letuda igézni, hogy a ki egyszer megismerkedett vele, az végig hü tisztelője maradt. — Hogy csak néhányat is említsünk Wernerén kívül, megnevezzük Schlegel Frigyest, a kit akkor a német irodalom egyeduralkodójának hittak, és nejét szül. Mendelssohn Dorottyát, Veit Fülöpöt a híres festőt, a Klinkowström családot, melynek tagjai ama két testvér, kik mint jeles hitszónokok hazánkban is jól érdemelt hirben állanak, gróf Széchenyit és sok mást, kiknek legelőkelőbbjei megtisztelve érezték magukat, ha lakásukban meglátogató.

De igen csalódnék, ki azt gondolná, hogy Hofbauer beszédeinek tudományos szerkezete, avagy nyelvének fenkelt szépsége által igézé annyira hallgatóit; korántsem, ő nem volt tudós, tanulmányai csak a leg-szükségesebbekre terjeszkedtek, a mint azt életének története bőven bizonyítja, nyelvét sem lehet hibátlannak mondani, és ő nem is törekedett szép irány avagy keresett kifejezések által tündökölni, sőt inkább gyakran mondá, miszerint szándéka oly egyszerűen prédikálni, hogy akármelyik vén asszony megérthesse szavait¹⁾. — De előmlött beszédein egy neme a felsőbb ihletnek, úgy szónokolt, mint hajdanában az apostolok, egyszerűen a köznép nyelvén, de meglátszott

¹⁾ E tekintetben „Einige Gebete des Dieners Gottes Cl. M. Hofbauer.“ című kis füzetkére hivatkozunk, mely a többször említett Haringer atya kiadása mellett Sartorinal megjelent (1865.) — Az ott foglalt imák egy apácza szóbeli elmondása után lőnek feljegyezve, mivel, minthogy szembajos lévén, olvasni nem tudott, Hofbauer azokat könyv nélkül betanultatá. — A mint az apácza erősíti ez imák Hofbauer saját szerzeményei, s épen ezek bizonyítják a nyelvéről és irányáról fentebb elmondottakat. — Ez alkalommal megemlítjük, hogy H. saját kezétől egyetlen egy betű sem létezik, egész levelezését titkára vivé; az alantabb idézendő levelek is ugy készültek.

rajta, hogy maga át van hatva annak igazságától, a mit tanított; szavai tiszta szivből jöttek és azért megint a szivhez szóltak, behatva annak legtitkosabb rejtekeibe, és megindítva azt, és visszavezetve, ha tévelygett, urához Istenéhez, a sz. Lélek szemlátomást rajta volt, és azért beszélt „tanquam potestatem habens.“

Kevés kivétellel minden vásár- és ünnepnapon predikált, többnyire az Orsolya-szüzek templomában, ritkábban máshol, ugymint a mechtaristáknál, a szal. sz. Ferencz rendű szüzek templomában avagy a kapucziusoknál. — Gyóntatószéke az Orsolya-szüzeknél soha sem állt üresen, de még gyakran ki is ment a meglehetősen távol fekvő mechtaristákhoz, és pedig többnyire már reggeli 4 órakor, hogy a künnlakó, későbbben rá nem érő munkásoknak, és azon sok alsóbb rendű hiveknek, kik e környéken laktak, szolgáltassa az ur szentségeit. Nem kevésbé fáradhatatlan volt a betegek látogatásában, számtalan éjet töltvén haldoklók mellett, és nem volt rá példa, hogy valaki, a kinek halálos ágya mellett állott, kimult volna ez életből, anélkül, hogy Istenével kibékülve az egyház szentségeit fel ne vette volna. — A mit e tekintetben olvasunk sokszor szintén csodaszerű, a legelvetemedettebb bűnösöket, kik gúnynyal és durvasággal fogadák, kevés idő múlva tökéletesen megtöré, oly megható volt szózata, oly hathatós a boldogságos szűz segélye, kinek sz. olvasóját útközben elmondani következetes szokása volt, valahányszor haldoklóhoz hivatott. — E helyt nem mellőzhetünk egy érdekes adatot, melyet kortársai közül többen mint szemtanuk elbeszéltek: ha egy igen gonosz, megátalkodott bűnösrel volt dolga, a templomba ment, ott zárt ajtók mellett, úgy hogy csak elrejtve leheté őt szemlélni, letérdepelt az oltár előtt és a kenyér színe alatt Rejtőzőhöz némelykor órákig tartó imákat intéze; „add nekem“ azt szokta mondani, „add nekem oh Istenem, ki engem méltatlant már annyi kegyelemben részesítettél, még e bűnöst is, ajándékozd őt nekem, ne hadd, a melyet teremtettél oh

Istenem, e lelket a pokol kezére jutni, hanem ajándékozod nekem, hogy én számodra megszerezvén visszaadjam teneked!“

A valódi szentség jelei közé tartozik az üldöztetés is; s ebben nem vala hiány Bécsben sem; — voltak itt is napok és nehéz idők, a melyekben Isten e jámbor szolgája magát reményeinek végpontján gondolható, és csak is erős bizalma és tántorithatlan hite tarthatá fen benne a bátorságot. — És nem csalatkozott; — váratlanul, sőt oly viszonyok közt, midőn emberi számítás szerint legkevésbé remélhette volna, Ferencz császár az akkori uralkodó VII. Pius pápa által személyesen Rómába tett utazása alkalmával Hofbauerra figyelmeztetve, egy 1820-ki aprilhó 30-káról keltezett közvetlen fejedelmi elhatározás által a sz. Megváltóról nevezett rendet egész birodalmára nézve elismerte, magában Bécsben átadtván neki az akkor türesen álló „S. Maria ad litus“ avagy „ad scalas“¹⁾ czimű templom egy hozzá épült házzal együtt, melynek birtokában mai napig megmaradt.

Szakaszszuk meg itten egy időre elbeszélésünk fonalát, hogy dolgozatunk czimének eme szavai igazolására „különös tekintettel a boldogultnak viszonyaira a magyar nemzethez“ egypár adatot felhozzunk, melyek minden tekintetben hiteles közvetlen forrásból meritvék.

Hofbauer Magyarországhoz már csak azért is meg lehetőszen szoros viszonyban állott, mivel hazánkban rokonai voltak, sőt még ma is vannak.

Károly nevű bátyja, ki 1738-ban született és atyja mesterségét a mészároságot üzé, a török háboruk alatt katonának ment és a béke megkötése után a bánásgbeli Sz. András nevű helységben letelepedett, ott megháza-

¹⁾ E nevek onnan magyarázandók, hogy e templom, Bécsben a legrégebbek egyike, egy meglehetős meredek halom magaslatán fekszik, melynek tövében hajdanában a Duna folyt, és a templomtól le a hajdani partra a mostani Franz-Josefs-Quaire magas lépcsőzet vezet. — Az igen kedves tisztán gót stylben épült templom nem felette terjedelmes, ámbár már azon idő után, melyben jelen dolgozatunk forog, hozzáépítés által lön nagyobbitva.

sodott és 1814-ben meghalt; egyetlen leánya már 1800-ban Kollmann József szintén mészároshoz ment nőül, a kinek fia, Kollmann János még ma is ugyane mesterséget sz. Andrásban üzve él. — E rokonok létezése csak a per megindítása után tudatott ki. — Kollmann János különben igen jól emlékezik, hogy nagyatyja, Hofbauer Károly gyakran beszélte, miszerint egy Kelemen nevű öcscse volt, ki már gyermekkorában igen ájtatos lévén, későbbben remete, végtére pap lett és kolostorba ment, melynek felosztatása után Bécsbe jött a hol sokáig mint gyóntató működött. — Ezeken kívül hallomás szerint még Kassa tájékán is léteznek rokonai, nővére férjezett Pisching Borbála után. — De Hofbauer hazánkat személyesen is látogatá, háromszori bucsujárás alkalmával, melyet Sasvárra tett, gyalog menve Bécsből oda s vissza.

Mint gyóntató és egyházi szónok az Orsolya-szüzek templomában több előkelő hazánkfíát gyűjté maga köré. — Így a későbbben említendőkön kívül itt egy bizonyos Grachenfels Lajost nevezünk mint igen nagy tisztelőjét.

Nagy ünnepeken a Pázmány-intézetnek növendékei az említett templomban segédkezni szoktak. — Biztos tudomás van, hogy egy, az esztergomi egyházi tartományhoz tartozó megyének nagy prépostja és püspöki helyettese ilyen alkalmakkal többször találkozott Hofbauerrel és még most is mély megilletődéssel emlegeti azon megható benyomást, melyet ez utóbbi szinletlen áhitata tón rá.

Gróf Széchenyi is, nem különben mint neje igazi és őszinte tisztelői voltak Hofbauernek. — Minden héten kétszer volt hozzájuk ebédre hivatalos, és mindannyiszor saját kocsijukat küldék utána. — Hofbauer, ámbár különben nem igen kedvelte a fényes és számosan látogatott társaságokat, mégis rendszeren megjelent: minthogy ott nem ritkán alkalmat lelt jó és üdvös működésre, legyen az példával avagy élő szóval, és valóban azon magyar főurakra, kikkel a gróf házánál találkozott, mindig csak a legjobb, maradandó benyomást

tette. — Ily ebédek után többnyire ételmaradványokkal megrakodtan jött haza, melyeket szegényei között elosztott. — A gróf, ki különben vízkórságban szenvedett, Hofbauer társalgásában mindig felette nagy vigaszt lelt, épen e baja által ágyhoz kötve, midőn ez meghalt, csak neje látogathatta meg a boldogultat, ki mint mondják, számtalanszor megcsókolta hült tetemeit; temetésére a nemes gróf diszhintáját küldé két huszárjával, mivel maga, betegsége miatt meg nem jelenhetett. A grófnak egyik leánya, ki későbbben gróf Batthyányihoz ment nőül, szintén mélyen tisztelé őtet. Ezen igen szellemdús úrhölgy, kinek neve több sikerült költemény és zenemű után ismeretes, ezelőtt három esztendővel halt meg, mint fejedelműje az általa Pinkafőn alapított irgalmas apáca-kolostornak. A cikkünkben említett Werner gyóntatótyja volt és pinkafői kastélyában többször huzamosb ideig mulatott. — Általa vagy a grófnő által Hofbauer levelezésre lépett az 1859-ben mint arany-misés meghalálozott pinkafői plebánossal Weinhofferral is. — Valjon az így váltott levelekből létezik-e még egynehány, arról a „Pinkafeld's Trauer“ czimű utóhang nagyméltóságú szerzője adhatná a legjobb felvilágosítást.

Hofbauer hagyatékában igen kevés levél találtott, de ezek közt van egy 1819-ki aug. 29-ről keltezve, Majláth Julia grófnőhez, ki ezelőtt két esztendővel St. Pöltenben halt meg, mint az osztrák birodalombeli angol apácák főkormányzónője. Egy másik 1816-ki nov. 23-ról Schlosser Frigyes úrhoz van intézve Frankfurtba, ebben többi közt e szavak fordulnak elő: „Wenn unsere liebe Schlegel meinen Brief vielleicht später erhalten hätte, in welchem ich ihr ausführlich von der Krankheit und dem Tod unserer frommen Julie geschrieben, die wie eine Heilige starb, und allgemein betrauert wird: bitte selbe zu trösten. — Wir werden sie ja wieder sehen, ja ewig, wo keine Trennung mehr stattfindet, dort in dem Hause unseres Vaters, wo uns unser guter Jesus, einen Platz zubereitet hat.“

E sorokban, a mint egy igen jól értesült úrhölgy állítja, ezen szavak alatt „unsere fromme Julie“ *Zichy Juliát*, szül. *Festetics* grófhölgyet Magyarország jelenlegi kancellárjának anyját kell érteni, ki 1816-ki nov. 18-kán meghalt, és kinek még több fia, és két leánya, *Hunyady Julia* és *Hoyos Feliczia* grófhölgyek élnek. Az utóbbi még igen jól emlékezik, hogy Hofbauer édes anyjának végső küzdelmeinél jelen volt és a szomorú gyermekeket bátorító szavakkal vigasztalta. Halálos ágyán Hofbauert a fentebb említett Grachenfels Lajos ápolá, ki is temetésén számtalan gyergyát osztogatott és a sz. István-templom, — mely plébániához Hofbauer tartozott — főkapujának az u. n. „Riesenthor“ kinyitását eszközlé ¹⁾.

Végtére a tavalyi év elején Hofbauer a Bécsben lévő szalesi sz. Ferencz-rendü apácák kolostorában egy magyar leányt csodaszerű segedelemben részesítte, midőn veszéyes betegség közepette hozzáfordult. — Nem sokára reá, hasonló körülmények közt egy magyar születésü apácát is, s ennek anyját, egy magas rangu hazánkbeli úrhölgyet, midőn felette kellemetlen viszonyok közt forgott, legujabban pedig egy főnemes magyar házaspár közbenjárása folytán már régen s forrón óhajtott ivadékkal megáldatott.

De térjünk már most vissza tulajdonképeni elbeszélésünkhöz, melyet a rend Ausztriába való behozatala pillanatában megszakasztottunk. — Hofbauert e hó vágyának tetteges beteljesedése már nem éré az élők sorában, s ebben is a jó Isten hű szolgájának kívánata szerint tőn. — Midőn t. i. annak hírért vevé, hogy a császár hajlandó kérését teljesíteni, e szavakra fakadt, melyek minden esetre igen jellemzők: „idáig türtem és szenvedtem, de szívesen mert Istenemért, — most nagy öröm és megtiszteltetés vár, most szeretném, ha elsólitana innen a mindenható.

¹⁾ Mások ezt gróf Széchenyinek tulajdonítják. — A járandóság a Riesenthor temetés alkalmávali kinyitására 100 ítnak mondják, ezen összeget a templom fabricája kapja, mely az első torony javításakor mindenét veszti.

Es ugy lön; — Mozesként látta ugyan az ígéret földjét, de határait már át nem léphette.

Már Február havában az imént említett esztendőnek rosszul kezdé magát érezni, baja folytonosan növekedett, mivel sok teendői és számtalan lelki fiai körüli gondoskodása nem hagytak időt nyugalomra és rendszeres orvoslásra, míg végtére veszedelmes lázzá fajulván 1820. márczius 15. délben, midőn a harangok az angyali üdvözletre megszólaltak, véget vetett tettei, jó cselekedetekben gazdag életének. — Halála a szenté volt, remegő ajkai egy szent éneket mondtak, és eme szavakkal „mindent Istenem dicsőségére“ kiadá jámbor lelkét. — Hasonlón egy édesen szeudergőhöz, arca változatlanul maradt, és azon kedves mosoly, mely ajkait egész életén át folytonosan körüljárta, halála után sem hagyá el.

Hült tetemei elsőben a Bécshez körülbelül 2 órányira fekvő Mária-Enzensdorf sirkertjébe vitettek, a hol egészen 1862-ig nyugodtak, mely esztendőben a bécsi érsek ő eminenciája rendtársai alázatos kérelmére megengedé, hogy a megboldogultnak hantjai a rend bécsi templomába átvitessenek, mi is az említett év nov. 5-kén nagy ünnepélyességgel történt, az akkori apostoli nuntius, most már bibornok Luca ő eminenciája jelenlétében a bécsi bibornok-érsek személyesen végezvén a beszentelés egyházi szertartását ¹⁾.

* * *

Ez röviden körülvonalmazva azon férfiú élete, kinek boldoggá nyilatkoztatása iránt nem régen indult meg a kereset, — röviden megtalálón mint mindig, jellemzi őt egyik kortársa, ki perében mint tanu is többször előfordult: a széles körben ismert nagynevű hitszónok Dr. Veith-et értjük — „fuit vir summopere amabilis, suavis, simplex, humilis, prudens, in caritate radicans,

¹⁾ Ez alkalommal a ravatal valamiút a későbbben Gassner műhelyéből kikerült gyönyörű siremlék készítése és felállítására körül Lippert József építész, hazánkfia, kinek érdemei már több oldalról igen szíves elismerésre találtak (l. P. Hirnök V. évf. 273. sz.) izlésének és tisztia vallásos érzületének egy új bizonyítványát adá.

amore Dei et proximi fervens, in fide firmissimus, supra modum misericors, sua non quaerens sed quae Jesu Christi, in fide et caritate vere apostolicus, omnibus omnia esse intendens, gratia Dei abundans.“

Apostoli tettekben gazdag élete és az isteni kegyelemnek még halála után is sűrűn nyilvánuló jelei a rend jelen főnökét ntisztelendő Mauron Miklós atyát arra birták, hogy bécsi érsek ő eminenciájához, mint a kinek megyéjében a megboldogult életének legnagyobb és talán legfontosabb részét is tölté, azon alázatos kérést intézze: indíttassék meghalt rendtársa élete, viselete és tettei felett azon kereset, melynek az anyaszentegyház szokása szerint valakinek boldoggá nyilatkoztatását meg kell előznie, és a melynek alapján aztán az érdekeltek ő szentsége-, mint az egyház láthatlan fejének e földöni helytartójától eme nyilatkozatást (beatificatiót) esedezni szokták; e kereset 1864-ki januárhó 21-én megindult, mely napon is a bécsi érseki helyettes dr. Kutschker János carrei felszentelt püspök és pagrányi apát ő méltósága elnöklete alatt az első ülés tartatott, a postulatori tisztet viselvén ntisztelendő Jentsch János úr, a rendnek itteni tartományi főnöke. — Az elnököt későbben Mayer ő méltósága czysicai felszentelt és tábori püspök úr váltá fel, kinek vezetése mellett a tavali augusztushó 18-kától egészen nov. 9-ig a „processus de non cultu“¹⁾ iránt 19 ülés tartatott, mely közül 3 alakító volt, és 10 ugyanannyi tanu vallására fordítatott, az utolsó az említett napon VIII. Orbán decretuma szerint a templomban tartatott, a hol az elnök a kutatás eredményét, hogy t. i. a kereset alatt levőt idáig senki sem tisztelé nyilvánosan mint szentet, ünnepélyesen kihirdeté. — A „processus de virtutibus

¹⁾ „Processus de non cultu“ nevezetik azon második per, mely valakinek boldoggá nyilatkoztatásának alkalmával megindíttatik annak nyomozására: valjon nem részesült-e az illető már idáig is oly tiszteletben, milyen csak szentet illet, p. képe nincsen-e kitéve oltárokon, nem festik-e sugár koronával sat. ez esetben, minthogy ilyesvalami az egyház határozata előtt tehát engedély nélkül történt volna, a per rögtön megszakíttatik s az illető a boldogok sorába többé nem ígatható.

miraculis“ iránt idáig 95 ülés tartatott, az utolsó f. évi január 17. mely közül 30 a per írásbeli fogalmazására fordított, vallatás alá jöven 58 tanu, az egész per ez évi márcziushó 15. ünnepélyes Te-Deummal befejeztetett.

Ily kereset általában nem igen könnyű, Hofbaueré pedig különösen nehéz. Igen helyesen mondja XIV. Benedek „De beatificatione servorum Dei“ czimű munkájában ¹⁾ hogy ily kereseteket, melyek az illető halála után akár csak 50 esztendővel megindítatnak, igen nehéz véghez vezetni, mert a legfontosabb tanuk, a szemtanuk ily hosszú időt alig élnek túl, „assertiones“ pedig — a mint az egyházi műszó hangzik — „de auditu,“ vagy épen „de auditu auditi“ nem birnak annyi bizonyító erővel, mint a közvetlen szemtanuk vallomásai. — Ha valaha tehát, úgy legkésőbbben most kellett a per indításához fogni, a midőn Isten különös gondviseléséből még majdnem 30, ámbár többnyire már 70 (egy épen 80) éves közvetlen tanu él. — Mindezek képessége, tudománya és hitelessége — ezek azon tulajdonok, melyeket XIV. Benedek fentebb idézett munkájában főképen követel — ellen kifogás alig történhetik, ha meggondoljuk, hogy köztük, beleszámítva azokat, kik „de non cultu“ tanuskodnak, 24 szerzetes és 13 világi pap, az utóbbiak közül nem egy főpap, továbbá több magasrangu, császári és pápai rendjelekkel diszitett polgári egyén van.

Reméljük, hogy a per a megboldogult számos tisztelői kívánata és hő óhaja szerint eldőlend, láttuk miként tevő magát érdemessé e nagy megtiszteltetésre, és láttuk egyszersmind miként életén át és azontul hazánkfiain is működött az Isten dicsőségére és saját érdemeinek szaporítására; vajha közel lenne amaz idő, ahol ezen rend, mely idáig annyit fáradozott az Isten országának e földön való terjesztésén, képviselve lenne hazánkban is. —

¹⁾ L. II. cap. ult. n. 2. s. ed. Bass. 1767. II. 289. s. k. l. — Avellinói András beatificatiójakor a S. R. C. ugy határozott hogy: „virtutum et miraculorum probationes procurare et conficere liceret, ne per tam longa temporum intervalla certiora atque illustriora monumenta Sanctitatis prorsus intercederent.“

Mínthogy pedig VIII. Orbán decretuma szerint ¹⁾ „nec prius Sedes Apostolica moveri solet, quam reges, principes et aliae personae authenticae ²⁾ et honestae instanter supplicaverint Summo Pontifici“ vajha jelen szerény dolgozatunk hazánk nagylelkű főpapjai figyelmével találkozni elég szerencsés lenne! — hiszen történelmünk annyi meg annyi fényes lapja világosan tanítja, hogy egyháznagyjaink soha sem szüntek meg mindenért buzgólkodni mi szép és nemes; jelenleg is hazánk biboros áldornagya herczeg primásunk ő Eminenciája a három felsőmagyarországi vértanu ügyében fáradozik, valaminth egész életén át szüntelen fáradozott mindenért, ami az Isten és a szeretett hazának dicsőségére szolgálhat, mindkettőre pedig szolgálna, ha szentséges atyánk Krisztus helytartójának trónja elé a mi nemzetünk kebléből is jutnának Isten e jámbor szolgálójának ez utolsó legmagasztosabb dicsőítését czélzó kérések, „ut“ -- a mint a már többször említett breve b. Canisiusra nézve mondja — „ut in tanta temporum iniquitate, qua impiorum armis Ecclesia Dei vehementer oppugnatur, habeant fideles in hoc acerrimo Catholicae fidei vindice luculentum prae oculis exemplar, quod imitentur in custodiendo pretioso fidei thesauro, sine qua obtineri aeterna salus nequit.“ *Dankó József.*

A POZSONYI KÁPTALAN ÉS A SZENTGYÖRGYI GRÓFOK.

(Folytatás.)

Az ítéletből azonban most sem lett semmi s a grófok csak folytatták jogtalanságaikat, különösen, midőn a király 1511. évben Sleziába távozott. Így midőn 1510.

¹⁾ Bened. XIV., de Beat.; II. 36, 7, 202. — ²⁾ Értetnek az egyházi méltóságok közül bibornokok, érsekek, püspökök, káptalanok és szerzetes rendek, a világiak közül e sászárok, királyok, uralkodó herczegek, helytartók, megyei hatóságok s községi elöljárók. — Egyébiránt az egészre nézve l. Bangen Henrik János „Die römische Curie ihre gegenwärtige Zusammensetzung und ihr Geschäftsgang“; Münster, Aschendorffnál, 1854. 228. s. k. l.